

Механізми регулювання економіки

JEL Classification: O3; F63; Q55

УДК 339.92(1-192):330.341.1:332.146.6:338.246](477)

ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ЯК РУШІЙНА СИЛА ЕКОЛОГО-ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ Й ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Горін Н. В.

***Анотація.** Розглянуто проблеми ефективності транскордонного співробітництва з точки зору забезпечення еколого-інноваційного розвитку й економічної безпеки регіонів-учасників; підкреслено необхідність екологізації інноваційних проектів, які впроваджуються в рамках транскордонного співробітництва; наголошено на спільній участі регіонів сусідніх країн для вирішення проблем екологічної та економічної безпеки. Особливу увагу приділено фінансовому забезпеченню еколого-інноваційних проектів, оскільки недостатній рівень фінансування сповільнює формування еколого-інноваційного розвитку транскордонного регіону, що, своєю чергою, створює пряму загрозу економічній безпеці держави.*

***Ключові слова:** транскордонне співробітництво, еколого-інноваційний розвиток, еколого-інноваційні проекти, економічна безпека.*

ТРАНСГРАНИЧНОЕ СОТРУДНИЧЕСТВО КАК ДВИЖУЩАЯ СИЛА ЭКОЛОГО-ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ И ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ УКРАИНЫ

Горин Н. В.

***Аннотация.** Рассмотрены проблемы эффективности трансграничного сотрудничества с точки зрения обеспечения эколого-инновационного развития и экономической безопасности регионов-участников; подчеркнута необходимость экологизации инновационных проектов, которые внедряются в рамках трансграничного сотрудничества; отмечено совместное участие регионов соседних стран для решения проблем экологической и экономической безопасности. Особое внимание уделено финансовому обеспечению эколого-инновационных проектов, поскольку недостаточный уровень финансирования замедляет формирование эколого-инновационного развития трансграничного региона, что, в свою очередь, создает прямую угрозу экономической безопасности государства.*

***Ключевые слова:** трансграничное сотрудничество, эколого-инновационное развитие, эколого-инновационные проекты, экономическая безопасность.*

CROSS-BORDER COOPERATION AS A DRIVING FORCE OF ECO-INNOVATION DEVELOPMENT AND ECONOMIC SECURITY OF UKRAINE

N. Horin

Abstract. *The article discusses the problems of effectiveness of cross-border cooperation in terms of providing eco-innovation development and economic security of participating regions. The necessity of ecologization of innovation projects implemented within the framework of cross-border cooperation is underlined. There emphasized the joint participation of regions of neighboring countries in solving environmental and economic security problems. Special attention is paid to the financial provision of eco-innovation projects, since the lack of funding slows down the eco-innovation development of a cross-border region, which, in turn, creates a direct threat to the economic security of the state.*

Keywords: *cross-border cooperation, eco-innovation development, eco-innovation projects, economic security.*

У сучасних умовах глобалізації економічних відносин та євроінтеграційних прагнень України, які ще більше посилюються з набранням чинності 1 вересня 2017 року Угоди про асоціацію України та ЄС, постає необхідність запровадження механізмів економічного розвитку, які б відповідали ключовим світовим тенденціям і європейським політикам, зокрема торговельній, інноваційній, сільськогосподарській, безпековій та ін. Зважаючи на те, що Україна межує з сімома країнами, чотири з яких є членами ЄС, транскордонне співробітництво, яке передбачає встановлення, розширення і поглиблення зв'язків між країнами-сусідами в економічній, соціальній, науково-технічній, екологічній, культурній та інших сферах, є важливою складовою реалізації процесу європейської інтеграції. Для пришвидшення еколого-економічного розвитку нашої країни, як справедливо зазначає Дубовіч І. А., необхідно розробити теоретико-методологічну основу, яка забезпечила б екологізацію економіки та реалізацію концепції сталого розвитку в прикордонних регіонах України та країн-членів ЄС [1, с. 14]. Це дозволить перейти до практичного вирішення не лише нагальних проблем еколого-інноваційного розвитку регіонів і держави в цілому, а й сформуванню системи еколого-економічної безпеки транскордонних територій.

Світова наукова думка єдина щодо важливої ролі інноваційного чинника в економічному розвитку кожної країни та в системі забезпечення безпеки держави. Пояснення ролі інновацій в економічному зростанні країни знаходимо у Й. Шумпетера та його послідовників – Й. Вольфа, Р. Нельсона, С. Вінтера, С. Меткалфа, Дж. Дозі та ін. Інноваційний підхід до транскордонного співробітництва опирається на теорії конвергенції (Дж. Гелбрейт, П. Друкер, В. Росту) та теорії економічного зростання (Р. Солоу, Р. Левін, Д. Рене). Дослідження інноваційної моделі розвитку національних економік на сучасному етапі проводили й вітчизняні вчені, зокрема О. Амоша, В. Геєць, М. Долішній, А. Мокий, С. Писаренко та ін., котрі вказували на необхідність переходу України до цієї моделі. Однак С. Лабунська та О. Прокопшина виділяють низку перешкод на шляху України до впровадження інноваційного типу економічного розвитку, зокрема, згідно з їхніми дослідженнями, інституційне середовище не забезпечує достатніх стимулів та економічних важелів на впровадження інноваційних змін на вітчизняних підприємствах, часто виникають проблеми формування або підвищення ефективності управління інноваційною діяльністю [2, с. 58].

Що стосується регіональної економічної безпеки, то серед науковців відсутня єдина позиція щодо визначення її сутності, складових і місця у структурі економічної безпеки. Також недостатньо уваги приділено особливостям транскордонного співробітництва як елемента регіональної економічної безпеки. Так, проблематиці забезпечення економічної безпеки на рівні регіону в умовах транскордонного співробітництва присвячені праці вітчизняних учених П. Бельського, О. Власюка, Я. Жаліла, М. Долішнього, Н. Мікули, В. Мунтіян, С. Науменка, М. Флейчук і Л. Яремко. Однак систематичний аналіз цієї проблеми зазвичай проводиться на рівні окремо взятої країни чи галузі економіки і, як правило, не враховує можливостей еколого-інноваційного розвитку регіонів у рамках транскордонного співробітництва між країнами. Так, С. Науменко та Л. Науменко виділяють сировинно-ресурсну, продовольчу, енергетичну, екологічно-техногенну, технологічну, фінансову, зовнішньоекономічну складові економічної безпеки транскордонного регіону [3; 4], але не надають значення його інноваційному розвитку. Про екологічну складову економічної безпеки держави згадує і В. Мунтіян, проте у працях автора також не виокремлюється ні еколого-інноваційна, ні навіть інноваційна складова [5, с. 459]. Проте, як зазначають К. Реннінгс і А. Джаффе та ін. [6; 7], еколого-інноваційна політика має подвійний вплив: *по-перше*, сприяє зростанню інноваційності в усіх секторах економіки, *по-друге*, покращує стан навколишнього середовища не лише конкретних територій, а й цілого світу. На нашу думку, саме транскордонне співробітництво завдяки залученню регіонів із різних країн, які об'єднуються заради реалізації спільних інтересів, здатне підвищити екологічну спрямованість інноваційних проектів і поширити досвід їхньої реалізації на

решту суб'єктів господарської діяльності, що прискорить еколого-інноваційну модель економічного розвитку країн-учасниць і зменшить як екзо-, так і ендогенні загрози їхній еколого-економічній безпеці.

Тому головною метою роботи є визначення ролі та місця транскордонного співробітництва в еколого-економічному розвитку та в системі економічної безпеки держави.

Особливої актуальності набуває аналіз транскордонного співробітництва між країнами з різним рівнем економічного розвитку або між країнами з різним рівнем економічного розвитку їх регіонів. Актуальність дослідження посилює і те, що Державною стратегією регіонального розвитку на період до 2020 року [8] розвиток транскордонного співробітництва визначено одним із пріоритетних завдань реалізації державної регіональної політики.

За визначенням Н. Мікули, транскордонне співробітництво – це специфічна сфера зовнішньоекономічної, політичної, екологічної, культурно-освітньої та інших видів міжнародної діяльності, яка здійснюється на регіональному рівні [9, с. 16].

Потрібно зазначити, що регіональні утворення в рамках транскордонної співпраці на сучасному етапі є одними із найбільш динамічних у своєму розвитку територій, мають величезний потенціал стати драйверами еколого-інноваційної активності регіонів держав-учасниць. Не випадково серед п'яти основних векторів транскордонного співробітництва (рис. 1) провідна роль належить саме еколого-інноваційно-економічному, адже він задає напрямок і надає прискорення розвитку людського капіталу і науково-дослідної сфери, а отже, стає необхідним розвиток транспортного забезпечення та інфраструктури в рамках транскордонного регіону, а згодом і розвиток туристичних і культурних послуг.

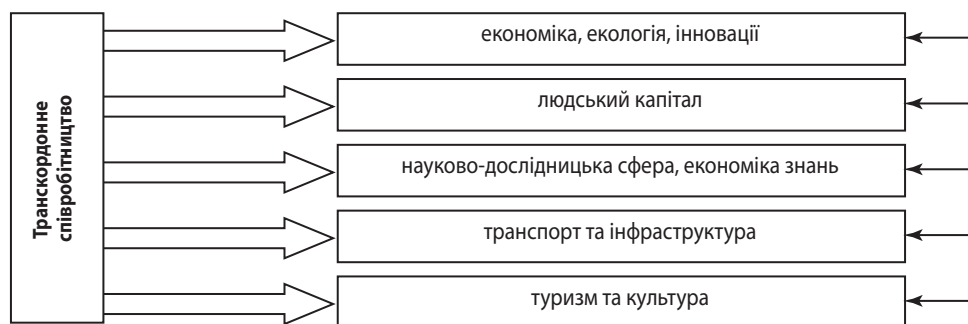

Рис. 1. Вектори транскордонного співробітництва

Джерело: сформовано автором

Реалізація транскордонного співробітництва та кооперації в напрямку усіх цих векторів у сумі повинна забезпечити сталий розвиток транскордонного регіону, зростання його конкурентоспроможності та високу якість життя.

Особливостями еколого-інноваційної діяльності при транскордонному співробітництві є насамперед наявність спільного міждержавного кордону, спільне використання природних ресурсів, а отже, спільне вирішення проблем екологічної безпеки, значніші можливості для інвестицій в еколого-інноваційну діяльність, для використання інновацій і впровадження еколого-інноваційних проектів. Тут потрібно зазначити і спільні проблеми, які виникають з життєдіяльності населення та господарської діяльності бізнесу, а також значно вище навантаження на інфраструктуру (дороги, зв'язок, сферу обслуговування, придорожню інфраструктуру).

Забезпечення конкурентоспроможності регіону, а отже, і його економічної безпеки, значно залежить від ефективності підприємств цього регіону, яка часто тісно пов'язана з їх еколого-інноваційною та науково-дослідною діяльністю, та від інноваційного клімату регіону, який формується за допомогою заходів державних органів на місцевому та регіональному рівнях у рамках національних інноваційних політик, метою яких є впровадження природоохоронних і ресурсозберігаючих технологій, розвиток науки, кластеризація технологічних процесів і мереж і передача знань. І хоча у рамках транскордонних утворень знайдені різні способи співробітництва, їх аналіз показує, що на сучасному етапі спільним напрямком є розвиток їх інноваційно-технологічного потенціалу.

Однак сьогодні недостатньо лише інноваційного розвитку підприємств, адже будь-яка господарська діяльність так чи інакше впливає на навколишнє середовище, і переважно цей вплив має негативний характер. Тому саме еколого-інноваційний розвиток слід вважати основною складовою транскордонного співробітництва в системі економічної безпеки держави.

Серед екологічних проблем транскордонних регіонів учені виділяють такі [10, с. 277]:

– компенсація еколого-економічних збитків від діяльності будь-якої галузі, що має місце на транскордонній території;

– спільне знешкодження будь-яких відходів галузей, що розташовані не на транскордонних територіях, але можуть спричинити збитки саме на них;

– формування спільними зусиллями транскордонної екологічної інфраструктури.

Згідно із визначенням Європейської Комісії [11] система індикаторів визначення інноваційного потенціалу як основи формування інноваційних кластерів містить у собі такі групи показників:

- витрати на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи (НДДКР);
- кількість та якість людського капіталу у галузі науки та технологій;
- активність у винахідницькій діяльності та патентуванні;
- інвестиційні ресурси для забезпечення інноваційної діяльності.

Для визначення еколого-інноваційного потенціалу регіону й оцінки загроз еколого-економічній безпеці держави ми пропонуємо додати такі показники, як:

- витрати на еколого-інноваційну та природоохоронну діяльність;
- джерела фінансування еколого-інноваційної діяльності;
- кількість реалізованих еколого-інноваційних проектів у регіоні;
- активність підприємств у розрізі їхніх розмірів у впровадженні еколого-інноваційних технологій.

Як свідчить аналіз даних, за 2010-2016 рр. в Україні фінансування еколого-інноваційних проектів відбувалося в основному за власні кошти підприємств – 85 %, 0,7 % – за рахунок коштів із державного та місцевих бюджетів, 0,8 % – за рахунок позик, і 1,3 % – за рахунок внутрішніх та іноземних інвестицій [12, с. 151]. Така ж пропорція зберігається і для еколого-інноваційних проектів, фінансованих Україною в рамках транскордонного співробітництва. Більше того, навіть на реалізацію еколого-інноваційних проектів, визначених у рамках Державної програми розвитку транскордонного співробітництва на 2011–2015 роки, необхідного обсягу коштів у державному бюджеті передбачено не було [13]. Джерелами фінансування проектів транскордонного співробітництва стали переважно ресурси місцевих бюджетів і міжнародної технічної допомоги, зокрема програм прикордонного співробітництва Європейського інструменту сусідства та партнерства на 2007–2013 роки. Такий низький рівень витрат на НДДКР регіонів-учасників транскордонного співробітництва свідчить про часте недофінансування еколого-інноваційної сфери, а отже, і про сповільнення формування еколого-інноваційної моделі розвитку транскордонного регіону в цілому, що створює пряму загрозу економічній безпеці держави. Варто зазначити, що у 2018 році в рамках реформи децентралізації на державну підтримку регіонального розвитку до місцевих бюджетів передбачається надходження 12,9 млрд грн, з них [14]:

- у державний фонд регіонального розвитку – 6,0 млрд грн;
- субвенція на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад – 1,9 млрд грн;
- субвенція здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій – 5,0 млрд грн.

Можна сподіватися, що частина цих коштів буде спрямована на фінансування еколого-інноваційних проектів, що дозволить активізувати транскордонні зв'язки в екологічній та економічній сферах і розширити кількість наявних форм транскордонного співробітництва.

Окрім обмеженого обсягу фінансування, до інших найбільш актуальних проблем еколого-інноваційного розвитку транскордонного співробітництва можна віднести такі:

- недостатні темпи впровадження еколого-інноваційних проектів у прикордонних регіонах України та нерозвинутість інструментів підтримки еколого-інноваційної діяльності;
- законодавчі й інституційні обмеження щодо розвитку малого та середнього бізнесу у прикордонних регіонах, а отже, і обмежені можливості для впровадження еколого-інноваційних проектів;
- неузгодженість та/або відсутність спільної з державами-сусідами системи раціонального використання природних ресурсів та охорони довкілля;
- відсутність або недостатній розвиток прикордонної екологічної інфраструктури;
- декларативний характер спільних пріоритетів міждержавного співробітництва;
- військовий конфлікт на сході України, який унеможливив реалізацію низки транскордонних проектів.

Потрібно наголосити, що практично у всіх стратегічних документах розвитку транскордонного співробітництва (стратегіях, програмах, планах тощо) з усіма країнами-сусідами пріоритетними цілями визначаються підвищення еколого-інноваційності та конкурентоспроможності транскордонного регіону, посилення охорони навколишнього середовища, покращення екологічної ситуації, підвищення екологічної та економічної безпеки тощо.

Проте, незважаючи на домінування еколого-інноваційної та економічної сфер у програмних документах, реалізація відповідних цілей має лише декларативний характер, а впровадження еколого-інноваційних проектів гальмується через низку чинників, серед яких невідповідність і недосконалість законодавства з обох боків, організаційно-адміністративні та бюрократичні процедури, незацікавленість учасників і незрозуміння бізнесом можливостей, які надає транскордонне співробітництво. Окремою перешкодою варто виділити високий рівень корупції, особливо це стосується української сторони.

Отже, пошук шляхів підвищення якості еколого-інноваційної складової транскордонного співробітництва сьогодні є однією з найважливіших проблем, вирішення якої матиме позитивний вплив на забезпечення економічної безпеки як регіону, так і держави в цілому. Спільне вирішення цієї проблеми можливе завдяки ширшим можливостям інвестування в еколого-інноваційну діяльність через доступ до коштів не лише підприємств і місцевих бюджетів, а й програм міжнародної технічної допомоги, структурних фондів, програм прикордонного співробітництва тощо. Зростання конкурентоспроможності прикордонного регіону і, як наслідок, підвищення його економічної безпеки пов'язані з ефективністю підприємств цього регіону, зокрема з їх еколого-інноваційною та науково-дослідною діяльністю. Прискорення еколого-інноваційного розвитку можливе за рахунок формування сприятливого інноваційного клімату регіону, який повинні забезпечити відповідні державні органи всіх рівнів у рамках національних інноваційних політик, метою яких є впровадження природоохоронних і ресурсозберігаючих технологій. Ефективні раціональні узгоджені спільні дії усіх сторін транскордонного співробітництва, обмін досвідом, зацікавленість урядів держав, подолання корупції та перехід від декларативних намірів до реальних еколого-інноваційних проєктів дозволить вивести країну на шлях сталого розвитку та забезпечити належний рівень економічної безпеки.

Для підвищення ефективності транскордонного співробітництва як одного з драйверів еколого-економічного розвитку у перспективі подальших досліджень варто вивчити та провести критичну оцінку досвіду транскордонного співробітництва розвинених країн, зокрема країн-членів ЄС, які мають значно вищі показники еколого-інноваційної діяльності. Для України необхідно розробити механізми подолання перешкод щодо забезпечення еколого-економічної безпеки й активізації екологічно сприятливої господарської діяльності в рамках транскордонного співробітництва.

Література: 1. Дубович І. А. Теоретико-методологічні та практичні засади транскордонної екологізації економіки в євроінтеграційному процесі України. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2016. Вип. 26.6. С. 13–20. 2. Labunska S., Prokopishyna O. Innovation as a Driver for Conflict and Harmony of Social and Economic Interests. *Економіка розвитку*. 2016. № 4 (80). С. 53–63. URL: http://www.hneu.edu.ua/web/public/moved/hneu/NAUKA/Naukovi_vudannya/er16480.pdf. 3. Науменко С. В., Науменко Л. М. Концептуальний підхід до формування механізму підтримки економічної безпеки регіону. *Вісник Волинського інституту економіки та менеджменту*. 2011. № 1. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Vviem/2011_1/17.pdf. 4. Науменко С. В. Розвиток транскордонного співробітництва в системі забезпечення економічної безпеки України : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 21.04.01. Київ, 2007. 20 с. 5. Мунтіян В. І. Економічна безпека України. Київ : Вид-во КВШ, 1998. 462 с. 6. Rennings K. Redefining innovation – Eco-innovation research and the contribution from ecological economics. *Ecological Economics*. 2000. No. 32. P. 319–322. 7. Jaffe A. B., Newell R. G., Stavins R. N. A tale of two market failures: Technology and environment policy. *Ecological Economics*. 2005. No. 54. P. 164–174. 8. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року : Постанова Кабінету Міністрів України від 06.08.2014 № 385 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF>. 9. Мікула Н. Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво : монографія. Львів : ІРД НАН України, 2004. 395 с. 10. Параняк Р. П., Войтович Н. В. Стратегія розвитку екологічної політики на регіональному рівні. *Науковий вісник ЛНУВ МБТ ім. С. Г. Гжицького*. 2013. Т. 15. № 2 (56). С. 273–280. 11. Economic databases and indicators. URL: http://ec.europa.eu/economy_finance/db_indicators/index_en.htm. 12. Наукова та інноваційна діяльність України : стат. зб. Київ : Державна служба статистики України, 2016. 257 с. 13. Про затвердження Державної програми розвитку транскордонного співробітництва на 2016–2020 роки : Постанова Кабінету Міністрів України від 23.08.2016 № 554 // Урядовий портал : єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249264044>. 14. Особливості місцевих бюджетів 2018. URL: <http://decentralization.gov.ua/news/7794>.

References: 1. Dubovich I. A. *Teoretyko-metodolohichni ta praktychni zasady transkordonnoi ekolohizatsii ekonomiky v yevrointehratsiinomu protsesi Ukrainy* [Theoretical, Methodological and Practical Principles of Transboundary Ecologization of the Economy in the European Integration Process of Ukraine]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*. 2016. Issue 26.6. P. 13–20. 2. Labunska S., Prokopishyna O. Innovation as a Driver for Conflict and Harmony of Social and Economic Interests. *Ekonomika rozvytku*. 2016. No. 4 (80). P. 53–63. URL: http://www.hneu.edu.ua/web/public/moved/hneu/NAUKA/Naukovi_vudannya/er16480.pdf. 3. Naumenko S. V., Naumenko L. M. *Kontseptualnyi pidkhdid do formuvannia mekhanizmu pidtrymky ekonomichnoi bezpeky rehionu*. *Visnyk Volynskoho instytutu ekonomiky ta menedzhmentu*. 2011. No. 1. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Vviem/2011_1/17.pdf. 4. Naumenko S. V. *Rozvytok transkordonnoho spivrobitnytstva v systemi zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky Ukrainy* : avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk : 21.04.01. Kyiv, 2007. 20 p. 5. Muntian V. I. *Ekonomichna bezpeka Ukrainy*. Kyiv : Vyd-vo KVSh, 1998. 462 p. 6. Rennings K. Redefining innovation – Eco-innovation research and the contribution from ecological economics. *Ecological Economics*. 2000. No. 32. P. 319–322. 7. Jaffe A. B., Newell R. G., Stavins R. N. A tale of two market failures: Technology and environment policy. *Ecological Economics*. 2005. No. 54. P. 164–174. 8. Pro zatverdzhennia Derzhavnoi stratehii rehionalnoho rozvytku na period do 2020 roku : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 06.08.2014 No. 385 // Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy» / Verkhovna Rada Ukrainy. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF>. 9. Mikula N. *Mizhterytorialne ta transkordonne spivrobitnytstvo* : monohrafiia [Interterritorial and Transfrontier Co-Operation: monograph]. Lviv : IRD NAN Ukrainy, 2004. 395 p. 10. Paraniak R. P., Voitovych N. V. *Stratehiia rozvytku ekolohichnoi polityky na rehionalnomu*

rivni [Strategy for the Development of Environmental Policy at the Regional Level]. *Naukovyi visnyk LNUV MBT im. S. H. Gzhytskoho*. 2013. Vol. 15. No. 2 (56). P. 273–280. **11.** Economic databases and indicators. URL: http://ec.europa.eu/economy_finance/db_indicators/index_en.htm. **12.** *Naukova ta innovatsiina diialnist Ukrainy* : stat. zb. Kyiv : Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, 2016. 257 p. **13.** Pro zatverdzhennia Derzhavnoi prohramy rozvytku transkordonnoho spivrobitnytstva na 2016–2020 roky : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 23.08.2016 No. 554 // Uriadovyi portal : yedynyi veb=portal orhaniv vykonavchoi vlady Ukrainy. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249264044>. **14.** *Osoblyvosti mistsevykh biudzhetyv 2018*. URL: <http://decentralization.gov.ua/news/7794>.

Інформація про автора

Горін Наталія Вікторівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних економічних відносин Львівського національного університету імені Івана Франка (вул. Січових Стрільців, 19, м. Львів, 79000, Україна; e-mail: nataliya.horin@lnu.edu.ua).

Информация об авторе

Горин Наталия Викторовна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры международных экономических отношений Львовского национального университета имени Ивана Франко (ул. Сичевых Стрельцов, 19, г. Львов, 79000, Украина; e-mail: nataliya.horin@lnu.edu.ua).

Information about the author

N. Horin – Ph.D. (Economics), Associate Professor of Department of International Economic Relations of Ivan Franko National University of Lviv (19 Sichovykh Striltsiv Str., Lviv, 79000, Ukraine; e-mail: nataliya.horin@lnu.edu.ua)

*Стаття надійшла до ред.
02.03.2018 р.*

JEL Classification: F 200; F680; I 230; I 250; I 280

УДК 351:378:330.3:341

МІЖНАРОДНИЙ РИНОК ОСВІТНІХ ПОСЛУГ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ЇХ ВПЛИВ НА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Вербицька А. В.

Анотація. Ефективним механізмом диверсифікації джерел фінансування українських закладів вищої освіти убагацьється просування освітніх послуг на міжнародний ринок. Статтю присвячено дослідженню основних сучасних тенденцій розвитку міжнародного ринку послуг вищої освіти. Визначено механізми активізації процесів інтернаціоналізації діяльності вищих навчальних закладів (регіоналізація, кластеризація, мережування), що спрямовані на підвищення міжнародної конкурентоспроможності вищої освіти та економіки України. Обґрунтовано, що залучення іноземних студентів є механізмом підвищення конкурентоспроможності економіки країни.

Ключові слова: вища освіта, транснаціональна освіта, інтернаціоналізація, міжнародний ринок освітніх послуг, механізми активізації процесів інтернаціоналізації.